

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Indledning

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 3. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360441968/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

dem. Vi faar f. Eks. Reformationens Tanker fra Tyskland, Revolutionens fra Frankrig. Vor Literatur er som et lille Kapel i en stor Kirke, den har sit Alter, men Hovedalteret findes ikke her. Altsaa ikke nok med, at der er Tider, om hvilke man ikke véd, hvorledes man da har tænkt og følt; der er Tider, hvor man har tænkt og følt, men paa anden Haand, svagere og mattere end andensteds. Saaledes sker det da undertiden, at én af de store europæiske Bevægelser naaer os, en anden ikke. Et Løsen griber os, et andet ikke. Ja undertiden, naar vi slet ikke har været med i Aktionen, hvis brede Bølger først naaede vore sandede Kyster som flade og matte, hænder det, at vi kommer med i Reaktionen.

Et saadant Tilfælde tror jeg har fundet Sted i dette Aarhundrede. Det har været mig paafaldende, og det er dette Indtryk, som har foranlediget mig til de Undersøgelser, der vil blive Genstand for dette Skrift.

Alle véd, hvilken uhyre revolutionær Bevægelse der i Slutningen af det 18de Aarhundrede brød ud over Verden, og hvilke Følger den andensteds medførte i Politik og Literatur. Denne Bevægelse er for mange Omraaders Vedkommende slet ikke naaet til os. Dens aandige Udgangspunkt var Forskningens ubetingede Frihed. Men den frie Tanke, der andensteds optraadte i saa dristige Former og gav sig saa mægtige Udslag, kommer til os kun i den ynkeligt afblegede Form af teologisk Rationalisme. Hegel har sagt de smukke Ord: «Saa længe Solen stod paa Himlens Hvalving og saa længe Planeterne drejede sig om Solen, var det ikke blevet set, at Mennesket havde stillet sig paa den rene Tanke, man kunde sige stillet sig paa Hovedet, og havde søgt at omforme og ophytte hele Virkeligheden efter sit Hoved. Alle tidligere Revolutioner havde havi stedlige Formaal, først denne vilde omskabe Menneskeheden.» Man kan ikke nægte, at vi Danske iagttog Sømmelighed, vi stillede os ikke paa Hovedet. Men da nu denne mægtige Aktion, fremkaldt af den menneskelige Tankes Sejersbevidsthed, den rene Tankes Fanatisme, som enhver stor Strøm, der gaar over sine Bredder, havde fremkaldt Modforholdsregler og Reaktion, da kom vi med i Reaktionen. I alle vore literære Bevægelser fra dette Aarhundredes Begyndelse, i Oehlenschlägers Poesier, i Grundtvigs Prædikener, i Mynsters Taler og Ingemanns Digte er der et stærkt Element af Reaktion mod det 18de Aarhundrede. At en saadan Reaktion kom, var